

EXERCITATIO HISTORICO-IVRIDICA

20

DE

1780, 1
PRIVILEGIO
PEREGRINORVM FORENSI
QVOD GERMANICE

das Gastrecht

VOCATVR

QVAM

PRAESIDE

DANIEL GRALATH

I. V. D. EIVSD. ET HISTOR. PROFESS. P. O.

ET ATHEN. INSPECTORE

IN AVDITORIO MAXIMO

AD D. X. AVG. A. R. S. 1780.

PVBLICE DEFENDET

BALTHASAR IACOB GRODDECK GED. I. V. C.

STIPENDII FISCHERO-FERBERIANI ALVMNVS

ADVERSVS OPPONENTES

GOTTLIEB HVFFLAND GED. I. V. C.

GOTTFRIED ERNST GRODDECK GED. S. L. C.

CHRISTIAN GOTTLIEB DE SCHROEDER GED. I. V. C.

GEDANI,

TYPIS DAN. LVDOV. WEDEL, MAGNIF. SENATVS
ET ATHENAEI TYPOGRAPHI,

EXERCITATIO HISTORICO-PHYSICA

PRIMUM

ERRATA

DE

DE

VOCABULARIO

PHYSICIS

DANIEL

1. V. D. ERSDORF, LIBRARIUS, LEIPZIG, P. O.

IN ADITORIO

1711

PHYSICIS

HATTHAUSIUS

PHYSICIS

GOTTFRID

GOTTFRID ERST GROSSCHEN

CHRISTIAN GOTTFRID DE SCHROEDER

INCLYTAE
REIPUBLICAE GEDANENSIS
PER-MAGNIFICO SENATVI
PER-ILLVSTRI

S. R. M. BVGGRABIO

PER-MAGNIFICIS
MAGNIFICIS GENEROSIS
MAXIMEQVE STRENVIS

PRÆSIDI
PRO - PRÆSIDI
PRÆ - CONSVLIBVS
CONSVLIBVS

PATRIAE PATRIBVS OPTIMIS
ET
SVMMO SPLENDORE CONSPICVIS

X 2

PRÆNOBILISSIMIS
AMPLISSIMIS, CONSULTISSIMIS
VTRIVSQUE CIVITATIS
DICASTERIORVM
MEMBRIS
SENIORIBVS
CON-SENIORIBVS
ASSESSORIBVSQVE
RELIQVIS
IVSTITIAE ARBITRIS
GRAVISSIMIS ET LONGE
MERITISSIMIS

SVMMVM REVERENDO
CONSULTISSIMO, EXPERIENTISSIMO
EXCELLENTISSIMIS, DOCTISSIMIS,
GYMNASII ILLVSTRIS
PROFESSORIBVS
PRAECEPTORIBVS SVIS AC FAVORIBVS OPTIMIS;
NOBILISSIMIS SPECTATISSIMIS

DOMINO
CAROLO RENNER

DOMINO
DANIEL GOTTLIEB
WEICKHMANN

SECRETARIIS REIP. GED. OPTIME MERITIS;
NOBILISSIMO SPECTATISSIMOQVE

DOMINO
IOANNI RENNER

QUARTARVM MAGISTRO
ET AD AEDEM DIVAE MARIAE ANTISTITI
SOLERTISSIMO

ET
PLVRIMVM REVERENDO ATQVE DOCTISSIMO

DOMINO

ABRAHAMO GRODDECK

VERBI DIVINI MINISTRO APVD GOTTSWALDENSES

IN INSVLA STVEBLAVIENSI VIGILANTISSIMO

TVTORIBVS SVIS GRATISSIMAE MENTIS

CVLTV PROSEQVENDIS

NOBILISSIMIS ET SPECTATISSIMIS

AD AEDEM DIVAE

MARIAE ANTISTITIBVS;

MAECENATIBVS

PATRONIS ATQVE FAVSORIBVS

MAXIME DEVENERANDIS ATQVE COLENDIS

DISSERTATIONEM HANC IN SVI
STVDIORVMQVE SVORVM
COMMENDATIONEM SVB-
MISSE DAT, DICAT, CON-
SECRAT

TANTORVM NOMINVM

CVLTOR DEVINCTISSIMVS

BALTHASAR IACOB GRODDECK.

EXERCITATIO
HISTORICO-JURIDICA
DE
PRIVILEGIO PEREGRINORUM FORENSI
QUOD
GERMANICE das Gastrecht VOCATUR.

Præcognita
quibus instituti ratio exponitur.

Ex historia generis humani ab antiquissimis inde temporibus compertum habemus, quod innata quædam et insita hominibus indoles, sive eadem solius naturæ viribus impressa, sive accedente educationis moderamine propagata fuerit, luculentissimum semper in mores et consuetudines hu-

A

manas

manas, æque ac in legum et rituum conditionem sibi vindicaverit influxum. Enimvero integrarum nationum exempla testantur, climatis et aëris temperamenta non minus quam nutrimentorum et aquarum differentias, ad corporis structuram et valetudinem pariter ac ad mentis ingeniique indolem formandam permultum ubique contulisse. Ab ipsa territoriorum facie, naturale quoddam discrimen arcessendum esse videtur: haud parum enim discrepare solent insularum incolæ ab iis, qui continentem inhabitant terram, et montanorum coloni alias omnes mentis affectiones accepisse videntur, quam quidem illi, quorum domicilia in planitie soli sunt constituta. Parem vero quinimo vel insigniorem pro instruenda animorum indole effectum, istis notionibus et opinionibus tribuere licet, quas homines ab incunabulis imbibere solent, quæ per inveteratam consuetudinem radices egerunt et sive veris sive erroneis principiis suffulta fuerint, ab una ad alteram gentis posteritatem transferunt, et in ipsam ejusdem naturam abiisse videntur. Neminem sane philosophica quadam historiarum cognitione instructum id fugere potest, quod Lycurgi præcepta, duriori omnino disciplina et rigoroso educationis genere suffulta, Spartanorum animos adeo bellicosos reddiderint, ut non regimen solum militare ad unum omnes in reipublica nervos penetraverit, verum et integer populus Lacedæmoniensis rudem illam ac ferocissimam prope naturam induerit, qua eundem per longum temporis intervallum, a reliquis Græciæ gentibus, quas expolita morum elegantia insignivit, penitus distinctum fuisse tenemus. Sic Romulum olim et post eum Numam Pompili-
 lium

lium religionis sanctitate et auguriis inde excogitatis ita feliciter in adornanda reipublicæ forma usos fuisse constat, ut populus romanus politicum quemvis et legalem regiminis sui statum inmediate a Deorum manu constitutum fuisse sibi persuasum habuerit; quo facto non tantum incredibilis illa fiducia enascebatur, qua Romani singularem urbis Romæ tutelam a Diis directe susceptam fuisse putarunt, verum et vituperabilis ille fastus indies altius evectus est, quo cum contemptu omnium reliquarum gentium, unam Romam totius Orbis terrarum dominam olim futuram esse præfagiverunt. Plura non deessent exempla quibus evinceretur, quantopere prævaleant naturales hominum inclinationes, vel in naturalem indolem conversa sensationum et opinionum argumenta pro flectendis ritibus, moribus, et ipsis legibus humanis, nisi metuendum foret, nos nimium a scopo nostro aberraturos esse, si paucis hisce quæ obiter saltem delibare potuimus, ulterius immoremur. Sufficiat itaque ad minimum inde cognitum atque perspectum dedisse, quod omnis fere jurisprudentiæ philosophiæ in historiarum monumentis recondita sit, et quod maxima legum et consuetudinum pars ex indole gentium derivanda et ex primordiis illis rerum gestarum, sub quibus homines in statum civilem coaluere, tanquam ex fontibus suis sit repetenda. Historico hocce dogmate hic eo magis nos indigere censemus, propterea quod apud animum constituimus, in specimine nostro, quod Patronorum ac Eruditorum censure subjicere jubemur, de aliquo jure in foris patriis adhuc usitato differere, quod non nisi ex naturali quodam germanicarum gentium affectu deducendum

esse arbitramur. Juxta instituti nostri rationem enim, privilegium illud peregrinorum, quod in foris nostris germanice *das Gastrecht* (Jus hospitum) vocari consuevit, ex antiquis germanicarum gentium ritibus in fora nostra migrasse, demonstrabimus, et hodiernum ejus usum forensem inprimis in Judiciis patriæ nostræ, pro virium modulo illustrare conabimur.

SECTIO I.

Germanicæ originis gentes quovis tempore in peregrinos humanas ac hospitales fuisse evincitur.

§. I.

Vetustissimi scriptores romani in rerum et gentium germanicarum notitia versati, id unanimiter testantur, non fuisse ullam nationem magis in peregrinos humanam ac hospitalem quam quidem Germanos, et hanc eorum *φιλὸξενίαν* nec levibus encomiis extollere solent. Sic Julium Cæsarem (a) de Germanis prædicantem legimus: „Hospites violare fas non putant, qui quaque de causâ ad eos venerint ab injuria prohibent sanctosque habent: iis omnium domus patent, victusque communicatur.“ Adhuc meliorem in modum Tacitus (b) præstantissimam hanc Germanorum virtutem describit. „Hospi-

(a) Jul. Cæs. de bello gall. Lib. VI. Cap. XXIII.

(b) Tacitus de moribus German. Cap. XXI.

„Hospitiis“ ille ait, „non alia gens effusius indulget. Quem-
 „cunque mortalium arcere recto, nefas habetur; pro fortuna
 „quisque adparatis epulis excipit. Quum defecere qui modo
 „hospes fuerat, monstrator hospitii et comes: proximam do-
 „mum non invitati adeunt; nec interest, pari humanitate excipi-
 „untur. Notum ignotumque quantum ad jus hospitii nemo
 „discernit. Abeunti si quid poposcerit concedere moris &
 „poscendi invicem eadem facilitas.“ Conjecturas quidem
 spargere, vix quidquam ad evincendam veritatem condu-
 cit; si tamen dicendum est, quod e re esse arbitramur pro
 explicanda excellenti hac animorum propensione, quacum
 Germani post hominum memoriam humanitatis tenacissimi
 fuisse perhibentur, principalem sane hujus virtutis scaturigi-
 nem in frugali vitæ genere et in simplicitate morum reponen-
 dam esse putamus, quibus Germani a tenerrima inde ætate as-
 sueti et innutriti, nec luxum et avaritiam noscebant, nec reli-
 quis istis vitiis conspurcati erant, quæ socialitatis vincula rum-
 punt et omnia humanitatis et amicitiae sensa suffocare solent.
 Etiam si enim haud raro relatum legimus, Germanicas gentes ad
 arma adversus hostes ferenda non faciles solum et pronos fuis-
 se, verum et in ipsa belligeratione favitiam magis quam forti-
 tudinem ostentasse, id tamen paulo indignius ipsis obtrusum
 esse videtur, cum certe victoria reportata ultra proelium non
 faverint, et victos non modo servaverint, verum etiam ple-
 rumque in civitatis suæ societatem recipere consueverint. Ve-
 hementius illud odium autem, quo Germani hostes suos du-
 rante bello prosequabantur, minime discordat ab eorum tener-

rimo humanitatis affectu, propterea quod hostes ab iis instar infestissimorum societatis et tranquillitatis humanæ perturbatorum considerati, non nisi plenaria exstirpatione digni habiti fuerunt.

§. II.

Posteaquam germanicæ originis gentes in frequentiora consortia et in viciniam Romanorum aliorumque cultorum populorum venerunt, pariter non legitur (c) easdem liberalem ac socialem nationis suæ naturam exuisse. Nec ingrati erant in eos a quibus bene excipiebantur, et non leve probatæ Germanorum humanitatis ac fidei documentum esse videtur, quod ab illo inprimis tempore, quo Valens Imperator domicilia iisdem et possessiones in Thracia concessit, plures eorum ob famæ integritatem animique humanitatem, ad summa munera ac dignitates penes aulam romanam æque ac apud exercitum admissi atque promoti fuerint. Subsecutis non multo post gravioribus illis revolutionibus, quæ migrationes gentium vulgo nuncupari solent, frequentiores indies Germani occasiones nacti sunt ad exhibenda ingenuæ indolis suæ specimina. Triplex potissimum ab hoc tempore pro larga Germanicarum gentium erga peregrinos humanitate, in historiis militat argumentum. Primum enim

(c) de Visigothis et Ostrogothis id observavit Hertius notit. veter. Germ. pop. Part. III. Cap. VII. et idem ex scriptoribus antiquis, quos Melch. Goldastus in script. rer. Alleman. Tom. I. collegit, abunde constat.

enim constat, easdem felicissimos inter armorum et invasio-
 num progressus nusquam ita immanes fuisse, ut devictos sub-
 actarum terrarum incolas in servitutem redegerint; sed ut plu-
 rimum fere legimus, debellatas gentes vel inita pace in civita-
 tis societatem receptas, vel stipulato solum per earundem terras
 transitu, amicitia federe devinctas redditas fuisse (d). Deinde
 nec mos erat gentibus germanicis patria expellere vel agro mul-
 ctare victos, sed partem tantum sibi poscere, reliqua dominis
 relinquere sub lege annui vectigalis. Sic tributarios Thuri-
 ngos fecit rex Chlodoveus, et Burgundos agrum quem in Gal-
 lia occupaverant cum Gallis senatoribus divisisse refert Marius
 Aventinensis (e). Simile fuisse institutum Visigothorum, Ostro-
 gothorum ut et Longobardorum, e pluribus exemplis obser-
 varunt rerum germanicarum Scriptores (f) et nullum fere du-
 bium est, quin idem fecerint Franci, quando in Gallia sibi no-
 vas sedes quaesiverunt; adeo ut et hi parte agrorum sibi vindic-
 cata, parte Gallis relicta, illis imunitatem dederint, his saltem
 tributa imperarint. Tertio tandem loco laudem inde non po-
 stremam reportarunt germanicae originis gentes, quod unicuique
 populo devicto suas leges suosque mores patrios reliquerint,
 adeo ut apud Gothos, Francos, Burgundiones, et Longobar-
 dos unus lege romana, alter salica, alii longobardica, bur-
 gundica,

(d) Procop. de bello Goth. Lib. III. Eginhard, vita Caroli M.
 Cap. VIII.

(e) In Chronico apud du Chesne, Tom. I.

(f) Hertius notit. veter. germ. pop. Part. III. Cap. VII. et IX.

gundica, gothica vel alemannica vivere potuerint (g) nec ullus cogeretur legibus gentis victricis sese subiicere, dumne aliquid quod pietati repugnare videbatur, admitteret.

§. III.

Parem quoque humanitatem ingenitam fuisse gentibus germanicæ nationis borealibus, plura historiarum monumenta testantur. Memoratu dignum est, quod de Svionibus refert Adamus Bremenſis (h) „iis omni probro gravius videri, hospitium denegare tranſeunti, ita ut certamen habeant inter ſe, „quis dignus ſit hospitem recipere. Ei illos omnia exhibere „humanitatis jura, quot illic commorari velit diebus, ad amicos ſuos illum certatim per ſingulas dirigere manſiones., „Quinimo ex pluribus veterum Capitularium et legum germanicarum fragmentis luculenter pateſcit, non ſoli cujuſvis virtuti relictum fuiſſe hospitalitatis officium, ut ſolent alia quæ officii magis et meræ voluntatis ſunt quam neceſſitatis, ſed multa etiam coercitos eſſe illos, qui minus hospitales eſſent. Argumento eſſe poteſt notabilis quædam lex burgundica, qua ſancitum fuit, ut quicumque hoſpiti venienti tectum aut forum negaverit, trium ſolidorum in latione mulctetur. Præ reliquis omnibus autem ſeveriores fuiſſe perhibentur Gothi, utpote apud quos ædes eorum, qui viatores tecto ter arcuiſſe comperti eſſent, ex legis præſcripto incenſas fuiſſe tradit Io. Mag-

(g) Vid. Cel. I. G. Heineccii hiſt. jur. civil. Lib. II. §. XV. ſeq.

(h) In libello de Daniz ſitu.

Magnus (i), et similia fere sunt quæ plures mediæ ævi scriptores de gentibus borealibus in hac materia collegerunt exempla (k). Minime quidem diffitemur, miram hanc Germanorum humanitatem, exigente id rerum ac circumstantiarum necessitate, arctioribus aliquando limitibus circumscriptam fuisse, neque ignoramus, præ adventitiis et peregrinis, semper aliquam prærogativam Germaniæ civibus propriam mansisse, neque inficias ire possumus, severioribus nonnunquam legibus coercitos, ac durioribus obligationibus vinctos fuisse peregrinos, qui extra patriam, inter Germanos fortunam experiri et lares sibi constituere voluerunt, quarum coercionum vestigia adhuc hodie in exemplis plurimorum Germaniæ jurium deprehenduntur; veruntamen ea omnia haud impedimento fuerunt, quo minus inulitata humanitatis fama, de germanicæ nationis gentibus per omnem fere Europam percrebuerit.

§. IV.

Non omittenda tandem sunt ea, quæ de moribus veterum Prussiæ incolarum, in exhibendis hospitibus, ab historiographis commemorantur. Ipse Adamus Bremensis (l), qui cæteroquin barbariem Prussis graviter exprobrare non hæsitat, id tamen in laudem eorum reticere non potuit, „quod Semlan-

B

„diam

(i) Io. Magnus histor. Goth. Lib. IV. Cap. I.

(k) Ut videre est in Io. Loccenii antiquitatibus Sveo gothicis, Lib. II, Cap. XXII.

(l) Lib. de Daniz situ, No. 77.

„diam inhabitent homines humanissimi, qui obviam tendunt
 „ad auxiliandum iis, qui in mari periclitantur vel qui a pyra-
 „tis infestantur.“ Pariter Helmodus (m) Pruffos appellat ho-
 mines multis naturalibus bonis præditos, humanissimosque
 erga necessitatem patientes. Plura ac similia fere testimonia ex
 Erasmo Stella (n), Cromero (o), Hennebergero (p) et aliis
 adduci possent; sufficere tamen ad unum adhuc et cordatissim-
 um prope Pruffiæ scriptorem nempe Petrum de Duesburg
 provocasse. Is hospitem veterum Prussorum indolem sequen-
 tibus verbis describit: (q) „Hospitibus suis omnem humanita-
 „tem quam possunt ostendunt, nec sunt in domo sua esculenta
 „vel potulenta, quæ non communicent eis illa vice. Non vi-
 „detur ipsis quod hospites bene procuraverint, si non usque
 „ad ebrietatem sumperunt potum suum. Habent in consue-
 „tudine, quod in potationibus suis ad æquales et immoderatos
 „haustus se obligant, unde contingit, quod singuli domestici
 „hospiti suo certam mensuram potus offerunt sub his pactis,
 „quod postquam ipsi ebiberunt et ipsæ hospes tantundem eva-
 „cuet bibendo, et talis oblatio potus toties reiteratur, quous-
 „que hospes cum domesticis, uxor cum marito, filius cum fi-
 „lia omnes inebriantur.“ Quamquam hæc hospitiorum pru-
 theni-

(m) Helmodi Chron. Slavorum, Lib. I. Cap. I.

(n) Er. Stella antiq. Boruss. in act. boruss. Tom. I. p. 125.

(o) Mart. Cromer de ortu et reb. gest. Pol. Lib. III.

(p) Henneberg im alten Preussen, Fol. 19.

(q) Pet. de Duesburg Chron. Pruffiæ, Part. III, Cap. V.

thenicorum delineatio minus quidem ad virtutem inclinatos mores, quam rudem potius et ab omni disciplina remotam consuetudinem prodere videatur; non omnino tamen ceu turpia despicienda esse arbitramur ea, quæ hilari magis animorum indoli, et gaudiis cultiori regimini haud assuetis, quam feræ morum barbariei noxiæ libidini tribuenda sunt. Si enim exceperis incivilem illum sese inebriandi morem, quem pluribus germanicæ originis gentibus communem fuisse scimus, et in cuius rationes hic indagare nostri non est negotii; extra omnem sane dubitationem positum est, quod humana et hospitalis veterum Prussorum natura, æque ac cordatæ amicitia et integritatis tessera, ex liberali ejusmodi peregrinorum hospitatione, in non fucata sua simplicitate cognoscantur.

SECTIO II.

Privilegium peregrinorum forense, quod sub nomine juris hospitem venit, ex humana et hospitali Germanorum indole derivandum esse colligitur.

§. V.

Præmissis jam iis, quæ socialem ac hospitem veterum Germanorum indolem demonstrant, argumentis, non difficulter inde colligendum est, quod una cum pluribus quæ ex nationis germanicæ ingenio propullularunt consuetudinibus atque

præceptis, jus etiam singulare, quod hospitum seu peregrinorum causas judiciales a prolixiori juris strepitu in foris Germaniæ defendit, ex pari hujusmodi per naturam ingenito Germanorum affectu originem trahere potuerit. Quæ quidem propositio cum scopum dissertatiunculæ nostræ quam proxime contingat, ante omnia genuinum nos stabilire oportet conceptum de jure illo, quod hospitibus proprium esse dicitur et eapropter germanice *das Gastrecht* nuncupari consuevit. Intelligimus itaque sub hac denominatione *Privilegium aliquod forense, in favorem hospitum seu peregrinorum introductum, ut causæ eorundem judiciales intra brevissimum quo fieri possit temporis spatium, citra ordinarias litium ambages discutiantur.* Hæc definitio non solum cum sensu verborum, quæ in legibus Saxonici (a) et in Jure Culmensi (b) leguntur, perconcinne conspirat, verum etiam communi Doctorum opinioni de natura singularis hujus peregrinorum prærogativæ exacte respon-

(a) Magdeburg. Fragen und Urtheile Dist. I. Cap. V. Part II. Magdeburg. Weichbild, Art. 26. Sachsenspiegel, B. III. Art. 78.

(b) Culm. Recht nach der letzten Revision und neuesten Ausgabe, B. II. Tit. 14. Cap. III. „Wäre es dann, daß ein Bürger einen Gast ansprache und beklagte, oder ein Gast einen Bürger um Schuld mit Beweise, so mag man das zur Stunde wohl richten:“, et Cap. IV. „Klaget jemand zu Gastrecht, dem soll man Rechts verhelten über qweere Nacht.“ Alt Culmisch Recht 1584. B. II. Cap. 57. „Ayme Gaste sal man Prages richten ab her is begert. Clagit eyn wegferdig Gast obir eynen andern Gast, adir obir eynen Bürger, deme sal der Richter odir syne Boten an ayme Tage dey stunt zu rechtir antworte gebeyen ic.“

respondet (c). Non dubitamus enim privilegii favorabilis notam ipsi imprimere, propterea quod non modo certum personarum genus commoda inde percipere, verum et exceptionem a communi in foris procedendi regula eidem inesse intelligitur. Quemnam temporis terminum benignitas legum in exercitio hujus juris praeferiverit, exacte quidem ad unam eandemque normam, in quovis causarum atque judiciorum genere determinari nequit, usus tamen et observantia pariter ac legum provincialium interpretationes ad unam omnes in eo profus coincidunt, quod impium visum fuerit majoribus nostris, peregrinos longo litis tractui immergere, eamque ob rationem, ut causa eorum recisis quibusvis in modo procedendi ambagibus, brevi quantum fieri potest temporis intervallo terminentur, praeceperint. Proinde nec una eademque explicatio verborum *queere Nacht* et *Yrages* ab omnibus in medium profertur, licet generalem restringendi temporis significatum iisdem inesse omnes confiteantur. Alii enim per *queere Nacht* intelligi volunt, quod *non post noctis interstitium* partibus jus dicendum esset (d); vel ut nonnulli malunt, *antequam prima nox cessat* (e), *Yrages*

B 3

(c) I. H. C. de Selchow elementa Jur. Germ. Lib. V. Cap. I. §. 668.
et Antores ibidem citati.

(d) Jus Culm. latin. ex revif. Neofor. Lib. II. Cap. 40.

(e) Preuß. Sammlung 2ter Band: Vom Gastrecht in beyden Preußsen, Pag. 321. in fin.

ges autem eundem ipsum diem denotare arbitrantur. Alii (f) loco *queere Nacht*, olim *Dwernacht* sive *Twernacht* etiam scriptum fuisse ostendunt, et *ower de Dwernacht* significare censent *spatium viginti quatuor horarum*; unde et alibi scribitur *binnen daghe und nacht*, nec non *ofde hude ofde morgen*: imo neque desunt conjecturæ, quod *Dwernacht* generatim denotaverit tempus legitimum pro defensione faciendâ; et ex codice quodam antiquo juris Vandalorū-Rugianorū verba adferuntur: *Dwernacht is 14 dage, twe dwernacht is 4 weken*. Quamquam vero evidenter appareat, postremum huncce significatum in materia nostra admitti non posse, faciliori tamen negotio ex differentiis istis circa explicandam veterem Germanorum terminologiam perspicitur, pro definiendo termino judiciali in causis peregrinorum præfixo, ad observantiam et praxin provincialem magis quam ad ambiguum DD. explicationem recurrendum atque provocandum esse.

§. VI.

Pro confirmandâ sententia nostra, quod memorata hospitum prærogativa, ex hospitali veterum Germanorum indole progerminaverit, non leviter pugnant longe usitati Germanorum ritus et mores, quos quidem fides historiarum documentis

(f) Ill. Gerh. Oelrichs Glossar. ad statuta Bremensia antiqua: sub voc. *Dwernacht* add. Jur. statutariis copiose et erudite ibidem explicatis.

tis ab omni objectione liberare supra solliciti fuimus. Quum
 itaque primitiæ legum germanicarum in meris consuetudinibus
 contentæ et opè cantuum vel carminum memoriæ mandatorum
 propagatæ fuerint (g), nullum omnino dubium est, quin ve-
 tores Germani peregrinarum legum atque doctrinarum penitus
 expertes, puras naturæ regulas sectati sint et ad ductum ingenitæ
 ipsis indolis internorumque animi sensorum, consuetudinarias
 suas leges adornaverint. Summopere autem asserti nostri veri-
 tatem ipsis legum conscriptorum testimoniis suffultam esse ar-
 bitramur, posteaquam nimirum consuetudines germanicæ in for-
 mam collectionum redactæ, codicum juris patrii instar sub
 medio ævo prodire cœperunt. Si quidem enim demonstrari
 potest, in antiquissimis legum germanicarum collectionibus
 largam jam mentionem fieri istius juris, quod hodierna fora sub
 nomine *Gastrecht* tanquam privilegium forense peregrinis con-
 cessum agnoscunt, prono aluo inde fluere perspicitur, quod
 origines memorati juris ad primitivas germanicarum gentium
 consuetudines, indoli ac naturæ earundem conformes retro-
 trahi debeant, et neque novioris inventi esse, neque ex unius
 alteriusve gentis statutis specialibus derivari queant. Jam vero
 Speculum Saxonicum et Weichbildum Magdeburgicum, æque
 ac Speculum Svevicum seu Allemannicum, quæ sane collectio-
 num genera per omnem historiarum fidem pro primis ac vetu-
 stissimis legum germanicarum compilationibus habentur, plura
 et

(g) Crellii Diss. de primitiis legum poeticis Vitemb. 1725. Her-
 iii notit. veter. Germ. pop. P. I, Cap. IV, §. 6.

et copiose satis exposita capita, quibus de jure hospitem seu de isthoc peregrinorum privilegio sancitum est, in se complectuntur: hinc citra omnem erroris metum concludere licet, quasvis hujus generis dispositiones ex jure Germanorum consuetudinario et ex originariis ad eorum indolem referendis moribus promanasse, donec sub genuina legum forma, compilationis hisce collectionibus insertæ fuerunt. Vir quondam celeberrimus qui nostræ Musarum sedi ornamento fuit, *Hanovius*, sollicitè et multa cum accuratione ex juris Saxonici vetustis compilationibus, plures earum sanctionum quæ de memorato peregrinorum privilegio disponunt in unum collegit (h), et erudite ad easdem commentatus est; quo facto simul cognoscitur, quod veteres Prussiarum incolæ eo faciliores ad recipiendas Saxonum leges in hac materia sese præbuerint, quo magis iidem, ob insitam germanicæ originis gentibus naturam, ad humanitatem erga peregrinos assueti atque proclives fuerunt. De Speculo quidem Suevico licet adhuc sub judice lis est, num illud revera extiterit (i), annon potius ipsum nomen pro commentitio habendum sit, cum ostendi non possit, esse illud in Svevia aut ex Svevorum moribus collectum, auctor quoque et tempus compilationis certis documentis probari nequeant, tantum hic saltem monuisse placebit, quod in eodem plures pariter sanctiones de jure peregrinorum seu hospitem occurrant, et quod neque

(h) In supra citata commentatione vom Gastrecht in beyden Preussen.

(i) de Selchow prolegom. ad Jus German. §. 32. Ejusd. Juristische Bibliothek, B. III. St. IV. Pag. 747.

neque nomen neque usum hujus privilegii ignorent illa Germanorum provincia, quæ leges suas ex Alemannico jure hausisse censentur, quemadmodum inter recentiores Cl. Koppius (k) eleganter et pererudite enucleare sollicitus fuit.

§. VII.

Alterum argumentum pro corroboranda thesi nostra, ex ipsa denominatione memorati peregrinorum juris evincendum esse putamus. Absolum sane foret judicasse, quod vox hospitum & vocabula *Gesse*, *Gastricht* et *Gastgerichte*, quæ utramque fere paginam veterum Germaniæ Codicum in hac legum materia adimplent, alios fortasse significatus admiserint, quam qui advenarum seu peregrinorum statum designant. Disertis enim verbis denominationes istæ toties repetuntur, ut vel maxime sub quibusvis causarum et rerum circumstantiis, differentiam inter peregrinorum et civium seu incolarum conditionem isdem indicatam esse perspiciatur. Abunde etiam constat, forensi hanc Germanorum distinctionem apprime concordare cum consuetudine eorum ac domestica fere in peregrinos humanitate: proinde non est quod dubitemus, memoratum illud privilegium in favorem hospitem seu peregrinorum originarie conceptum fuisse, et ex ipso ejus nomine antiquitus usitato satis perspicuum reddi, quemadmodum illud a naturali caractere nationis germanicæ omnem in foris auctoritatem accepit.

C

rit.

(k) Carl Phil. Kopp Nachricht von Verfassung der Gerichte in den Fürstl. Hessen Casselschen Landen, 3tes St.

rit. Haud quidem ignoramus, recentiori awo alia adhuc nomina invaluisse, quibus jus nostrum nonnunquam in foris compellari solet, aut facile ad existimandum erit, hujusmodi denominationes, quantum nulla certe vestigia in antiquis Germanorum codicibus deprehenduntur, successu demum temporis adinventas, et vel ab analogia juris vel a commutato quopiam usu forensi mutuatas fuisse, quemadmodum hoc ex principiis in medium prolatis, infra ulterius demonstraturi sumus. Sic Ill. de Sahme (l) observavit, quod jus nostrum de quo disputamus, in Prussia foris nonnunquam *ein unverzogen Recht* appellari solet, propterea quod ob mora periculum processus litis in longum tempus protrahi prohibetur; et a Celeb. Koppio (m) memoratum legimus, idem illud peregrinorum privilegium quondam in terris Hassiacis sub nomine *Kaufrecht*, aut *gekaufter Gerichte* innotuisse, quia moris fieri cœpit ut a mercatoribus non solum aliisque incolis in procinctu itineris constitutis, verum et a quibusvis fere civibus honoratoribus, summaria hæc processuum genera certo argenti pretio redimerentur, unde sensim sensimque perniciosus ille abusus in fora immigraverit, ut pro qualibet celeriori causarum discussione judicia certam pecunie summam sibi stipulata fuerint; quapropter ad extirpandas hæc legum defraudationes circa medium fere Sec. XVI. impius ille judicia cœmendandi modus, funditus abrogatus esse intelligitur.

§. VIII.

(l) R. F. von Sahme Einleit. zur Preuss. Rechtsgelehrtheit, B. IV. Th. I. Tit. I. §. 5.

(m) Kopp. loc. cit. et Selchow jurist. Bibl. B. III. p. 734. seq.

Omnem denique tractationem nostram incassum iri-
metueremus, si ex Romanorum legibus demonstrari posset, si-
mile aliquod beneficium in Corpore Juris constitutum, et in
gratiam peregrinorum olim in foris Romanis observatum fuisse.
Tum enim dubitandum foret, numne magis apposita obtineret
argumentatio, communem penes Romanos cum Germanica
nationis gentibus in peregrinos affectum atque favorem inva-
luisse, adeoque cum reliquis extranei juris capitibus hujusmodi
etiam peregrinorum privilegium in fora nostra transiisse. Ast
nedum quod omnis reipublicæ romanæ politia et exactissima
juris quiritarii custodia, insigniori ejusmodi alienigenarum
prærogativa adversissima fuerit; ipsæ etiam leges Romanæ, quæ
discrimina jurium inter cives et extraneos docent, decus serè
et ornamentum civitatis in eo positum fuisse ostendunt, ut pe-
regrini ab honoribus atque muneribus non solum exclusi, ve-
rum etiam unoquoque jurium favore orbati censerentur. Nul-
lum itaque existat juris romani præceptum, unde vel per simi-
litudinem tantum conveniens quadam cum privilegio nostro
dispositio extorqueretur, et loca, quæ b. Gothofredus (n) in
annotationibus suis ad *l. i. C. de heredibus instituendis &c.* sol-
licite in summam collegit, quam luculentissime exponunt, mi-
seram potius et in contemptu habitam, quam favorabilem vel
auctoritate donatam fuisse peregrinorum in civitate romana con-
ditionem. Proinde et ab hac argumentatione, si per contrarium

C 2

con-

(n) Corp. Jur. Civ. cum not. et ex edit. Dion. Gothofredi J.Cti.

concludere licet, thesin nostram non minimum robur accipere evidens est.

SECTIO III.

Privilegium peregrinorum forense recentiori quidem aetate duplex juris fundamentum in foris obtinuisse censetur.

§. IX.

Posteaquam veteris prerogativa peregrinorum forensis originem et indolem ex principiis maxime historicis epulcare conati sumus, ea brevissimis adhuc recensenda restant, quae circa hodiernum hujus privilegii usum in foris germanicis et patriis vel immutata vel servata esse deprehenduntur. Quod ad ipsum hospitium, peregrini seu extranei vocabulum attinet, in determinando ejus significato, majores nostros aliquando vacillasse meminit Illustris quondam et juris patrii Consultissimus *Lengnichius* (a): vim autem et significationem hujus vocis per communem observantiam adeo stabilitam ipsisque legibus munitam (b) esse arbitramur, ut hospes seu peregrinus partim a cive

(a) *G. Lengnichs Geschichte der Preuß. Lande Königl. Pöbln. Antheils*, 3ter B. p. 469.

(b) *Magdeb. Fragen und Urtheil*, Th. II. Cap. V. Dist. 3. „Hier auf sprechen wir für Recht, wer in einer Stadt Jahr und Tag wohnhaftig ist, und anders in keiner Stadt besessen, der soll Rechte haben gleich einem andern besessenen Bürger, und nicht nach Gäste recht.“ B. N. B.

cive, partim ab inquilino apud nos distinguendus sit et in sensu forensi unumquemque eum designet, qui neque domicilium neque forum in eo loco habet, quo lis judicialis ipsi discutienda occurrit. Quamquam enim ab hac arbitrii Saxonici regula hinc inde exceptiones factas fuisse legimus, quod vel propter viciniam locorum et commerciorum communionem (c), vel per modum conventionis alienigenæ in causis judicialibus non nunquam indigenis æquiparati sint, minime tamen inde colligendum est, genuinum quem definitivimus peregrinorum conceptum tali ratione prorsus fuisse sublatum. Primo enim hocce et originario quidem fundamento Jus nostrum ubique superstructum mansit, ut hospitem conditio in foris ceu privilegiata consideraretur. Ob paritatem rationis quoque, peregrinus sive actor sive conventus esset, lis ejus judicialis ad normam hujus privilegii fuit decidenda, et ab ejusmodi status extraneorum explicatione hodiernam praxin nostram haud recedere experientia docet. Nihilominus tamen secius mox novam aliquam ni fallimur ex æquitate quaesitam rationem accessisse, juxta veterum legum tenorem observatur. Sine dubio media jam ætate civibus istis, qui vel commerciorum suorum, vel piarum peregrinationum causa, ad profectioem accincti essent, lege concessum fuit, ut statum judicii diem expectare non tenerentur, sed si iter juramento comprobatum fuerit, jure hospitem fruenterentur, et eodem ipso die in jus ire possent. Legalem

C 3

(c) Tali ratione in foro Gedanensi, suburbiorum juxta urbem sitorum inquilinos a privilegio forensi exclusos esse legimus in Ordinat. Judic. Gedan. Art. 3:

enim huiusmodi dispositionem expressis verbis in Veteri Jure Culmenſi (d) sancitam legimus, et mos inde frequentior indies invaluisse videtur, ut peregrinationes religionis vel mercaturæ causa absque mora instituendæ, civibus et inquilinis in provinciu constitutis, privilegiatam peregrinorum conditionem in foris conciliaverint.

§. X.

Verum enim vero neque in extensiori hac juris hospitium interpretatione usum forensem acquievſſe animadvertimus. Ex uberrimo pietatis seu æquitatis principio plures subinde explicationes progerminarunt, et sensim sensimque novum huius privilegii fundamentum exsurgere coepit, quod ita se habet, ut quævis causæ judiciales e quarum longiori disceptatione periculum moræ verendum foret, juxta normam juris hospitium celeriori modo decidendæ atque complanandæ essent. Hocce igitur fundamento nituntur nunc variæ istæ, quas forum agnoscit beneficii peregrinorum significationes, et plures qui ex parte

(d) Alt. Culm. B. II. Cap. LI. „Clagit abir ein Burgir obir den an-
 „dirn, her sy beerbit odir nicht, adir uf einen Gast bussen Dinge
 „tagen, dem sal der Richter bescheiden zu Dinge, alse recht ist.
 „Spricht denne der Burgir zu dem Beclager, her sy wege fertig,
 „her habe sich bereyhet vmmē Kaufenschaft adir Betebart zu varen-
 „den bussen landes, das her des Dinges nicht warten moge, und
 „beweyset das uf den Hilgen, so sal man syne Antworte vtages
 „nemen.“ huic sancito conformiter fere præcipitur in Lib. III.
 Cap. 97. et 147. et in Weichbildo Magdeb. Art. LXXI.

parte inde suborti sunt cum aliis juribus singularibus conflictus: hinc intellectu faciliora sunt ea, quæ de glifcente denominationum differentia supra monuimus (§. VII.); et hinc in exercitio jurium ac judiciorum quæ Gastrechte et Gastgerichte vocantur, praxin forensẽ in provinciis germanicis quam maxime de origine hujus privilegii deflexisse animadvertimus. Pari itaque ratione teste Befoldo (e) tenemus, quod Gastrecht in Ducatu Wuerttembergensi vocetur prorogatio jurisdictionis facta, quæ tamen non nisi inter personas extraneas in peregrinis locis admittitur, et in additionibus Dietherri legitur, moris esse in Dicafterio Norimbergensi, ut die extraordinario sumtibus cujuslibet petentis jus dicatur, quod Gastrecht halten vocare amant, id quod prope conveniens esse perspicimus cum veteri observantia forensi, quam in comitatibus Hassiæ ad celebriorem justitiæ cursum parata pecunia redimendum in usu fuisse superius jam allegavimus (§. VII.) Lubecæ iterum et Rostochii jus istud magis in favorem peregrinorum et commercantium conceptum esse deprehendimus: sic enim Mevius (f) „Lubecæ, ait, „et in aliis maritimis civitatibus pro iis (peregrinis) genus „citissimi judicii receptum est, quod vocamus das Gastrecht, „quo hospiti contra civem et vice versa, brevissimis præfixis „terminis plerumque ad summum trium dierum, non nunquam de die in diem, von einem Sonnenschein bis zum andern, „dern,

(e) Ch. Befoldi Thesaurus practicus studio Ch. Lud. Dietherri sub voce Gastrecht, p. 293.

(f) David Mevii Comm. in Jus Lubecense, Lib. III. Tit. I. Art. I. No. 52.

„denn, dictatur, nec sententiæ executio ulterius suspenditur. —
 „Non modo æquum sed et commerciis utile est, peregrinis cum
 „quibus ea coluntur, citissime jus dici, nec per longas moras
 „a commercandi voluptate abstrerrere.“

§. XI.

Superfedemus quidem pluribus, quæ diversimodè stabilitum juris hospitem significatum indignant exemplis; minime tamen prætereundum est, quemadmodum fora patria usum dicti privilegii hodie interpretari consueverint. Nullum omnino dubium obvenit, Prussiam olim cum reliquis Juris Culmenfis sancitis, illas etiam leges, quæ de jure hospitem disponunt, juxta sensum moris antiqui receptas per aliquod temporis spatium retinuisse. Mutata autem temporis successu in Prussia potissimum orientali regiminis forma, revisis postea et publica auctoritate donatis legibus hucdum fere consuetudinariis et arbitrariæ interpretationi subjectis, in meliorem quoque ordinem redacto processu judiciali, nomen juris peregrinorum pariter ac peculiaris in eodem procedendi regula paulatim in desuetudinem abiisse videntur, licet laudatissimus ille favor peregrinorum et commercantium nullo modo subactus fuerit. Proinde in Jure Provinciali regni Borussia (g) generaliter sancitum legimus, ut lites quæ ad jus hospitem referri dicuntur, juxta normam processus summarii concipi et de simplici et plano disceptari debeant, termini judiciales intra triduum præfigendi, nec sine urgente neces-

(g) Verb. Land-Recht des Königreichs Preussen, Part. I, Tit. XIII.
 Pag. 31.

necessitate a JUDGE sint prorogandi; sub hospitem nomine autem non extranei solum, verum etiam regni subditi et incolæ comprehendendi sint, dummodo in ea urbe ubi lis decidenda est, jure civitatis non fruuntur: et in his quidem sancitis moderna etiam regni prutenici praxis consistit.

§. XII.

Præ reliquis omnibus autem quibuscum Jus Culmense communicatum fuit, Prussicæ civitatibus, perfectiorem fere et insititis majorum convenientissime accommodatam procedendi formam fora Gedanensia in causis peregrinorum hodiernum observare amant. In Ordine Judiciario (h) hujus civitatis disertis admodum verbis enunciatur, quod istud extraneorum privilegium antiquitus præceptum et cum nomine suo ad nostram usque ætatem translatum fuerit. Tali modo singula fere hujus juris capita in foris nostris servata, et originarium ipsius fundamentum minime destructum esse animadvertimus. Quod ad integram enim processus formam attinet, in citatione partium atque testium, in libello actionis et in reliquis actis judicialibus, ut et in sententia ferenda ac definiendo eo quod per sententiam præstari debet, solemnia quævis ad normam juris hospitem zu *Gastrecht* determinari et expressis verbis a solemnitatibus processus ordinarii discerni solent (i) Citationes judiciales ultra noctis interstitium *ueber queere Nacht* non prorogantur, et pro termino ad satisfaciendum sententiæ, trinum noctis interstitium *drey queere Nacchte* adjudicatur, quum regulariter inter

D

(h) Danz. gerichtl. Process-Ordnung Mscpt. Cap. 25. Art. I. Das Gastrecht ist nicht ein neu absonderlich Recht den gemeinen beschriebenen Rechten zuwider, sondern bloß allein eine Kürzung und Einziehung des zwischen Bürgern gewöhnlichen Processes und zwar in favorem zu schleuniger Abhelsung und Beförderung des fremden Mannes, von Alters also verordnet, daher es auch den Wäbmen bekommen hat.

(i) Per integrum plane processum termini zu Gastrecht Kläger, zu Gastrecht Beklagter, Urtheil nach Gastrecht etc. in actis judicialibus adhibentur.

ves quatuordecim dierum intervallum præfiniri debeat. Favor hujus privilegii forensis solummodo extraneos sive peregrinos in utraque Actorum et Conventorum qualitate concernit, ea tamen ob rationis paritatem facta extensione, ut civis qui ex mandato extraneorum causas in foro defendit, unius ejusdemque privilegii in tali causa particeps fieri censeatur. Unica saltem datur ab usu et commodo hujus privilegii exceptio, in ipso tamen textu Juris Culmensis (k) fundata, quod nimirum hospes, aut accinctus itineri faciundo, si fundos et possessiones rerum immobilium petere seu lite sibi vindicare velint, neque extraneorum neque peregrinantium jure fruantur, sed statos judicii dies secundum consuetum juris ordinem obire et ordinarium procedendi modum eligere teneantur. Quæ cum ita se habeant, extra omnem disceptionis aleam positum esse censemus, quod larga adhuc in foris nostris eorum principiorum copia detur, quæ ex veterum Germanorum moribus atque consuetudinibus pro stabilienda autoritate privilegii peregrinorum forensis, quod Galtrecht vocatur, eruere et illustrare operam dedimus.

§. XIII.

Ceteroquin pia vota precamur, ut Deus T. O. M. quævis patriæ Civitatis publica et privatorum jura, in salutem et felicitatem civium ac extraneorum, facta tectaque habere et ab inimicis adversariorum infestationibus pro alma providentia sua quam clementissime defendere velit.

(k) Jus Culm. ex revif. heofor. Lib. II. Cap. 42.

ULB Halle

002 713 802

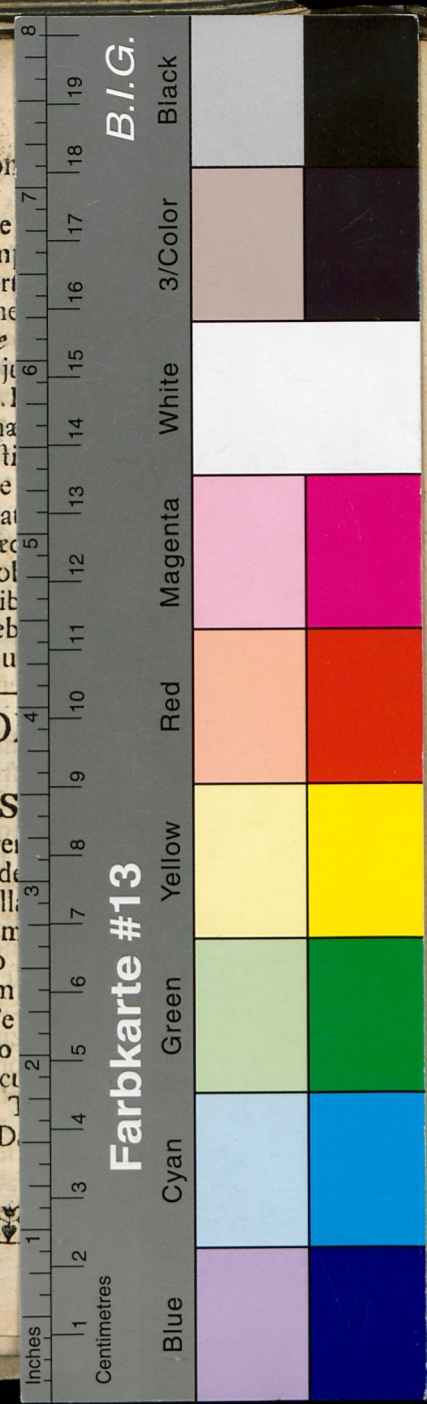
3

56,

EXERCITATIO HISTORICO-IVRIDICA

DE

PRIVILEGIO ^{1780, 1}
PEREGRINORVM FORENSI
QVOD GERMANICE
Das Gastrecht
VOCATVR

QVAM

PRAESIDE

DANIEL GRALATH

I. V. D. EIVSD. ET HISTOR. PROFESS. P. O.
ET ATHEN. INSPECTORE

IN AVDITORIO MAXIMO

AD D. X. AVG. A. R. S. c1616cc1xxx.

PVBLICE DEFENDET

BALTHASAR IACOB GRODDECK GED. I. V. C.

STIPENDII FISCHERO - FERBERIANI ALVMNVS
ADVERSVS OPPONENTES

GOTTLIEB HVFFFLAND GED. I. V. C.

GOTTFRIED ERNST GRODDECK GED. S. L. C.

CHRISTIAN GOTTLIEB DE SCHROEDER GED. I. V. C.

GEDANI,

TYPIS DAN. LVDOV. WEDEL, MAGNIF. SENATVS
ET ATHENAEI TYPOGRAPHI,